

Summæ Theologicæ Scholasticæ Et Moralis In Qvatuor Partes Distributæ Pars ...

In qua de Virtutibus in Communi, & Theologicis, Fide, Spe & Charitate, nec
non Virtutibus Cardinalibus, præsertim Justitia & Jure, ac Religione
ceterisq[ue] annexis, & Vitiis Oppositis in particulari breviter & dilucidè
tractatur

Herincx, Wilhelm

Antverpiæ, 1663

Quæstio VII. De Contractu Societatis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72941](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72941)

QUESTIO VII.

De Contractu Societatis.

CONTRACTUS Societatis est, quo duo vel plures conveniunt ad conferendum aliquid in communem usum vel quantum. Perficitur consensu, impletur per collationem rerum in communem, perfecte autem per ipsam usus participationem, lucive & damni divisionem.

Domestica seu Oeconomica respicit communem usum v. g. librorum, pecuniae, suppellectilis: Lucrativa vero respicit commune lucrum: Conjugalium denique Societas respicit utrumque. Hic de lucrativa sive negotiatoria potissimum est sermo. In qua singuli socii interdum conferunt in commune, tum pecuniam, tum operas: interdum unus confert pecuniam, alter industriam vel laborem, alter instrumenta seu eorum usum, v. g. usum navis, ad commune lucrum faciendum. Quod addo; si namque lucrum foret unius, v. g. qui pecuniam contulit, assignato reliquis stipendio seu mercede, non esset contractus Societatis, sed locationis conductio- nis; etsi pro mercede foret assignata pars aliquota lucri, puta 2. in 100. Prout Mercatores frequenter suis factoribus aut ministris (quos in Societatem nollent admittere) ut spe lucri diligentiores reddantur, certam lucri partem assignant in stipendium; ut notat Lessius cap. 25. an. 2.

Justitia hujus contractus exigit pro fundamento justum exercitium seu negotiationem. Unde iniqua est Societas, quae pyratice vel latrociniis innititur. Deinde omnibus pensatis debet fervari inter socios proportionalis aequalitas, secundum quod quisque contulit, sic ut lucrum ac damnum sit proportionatum ei, quod singuli contulerunt, juxta aestimationem Prudentum in tali re, quorum judicium ea in re maximi faciendum est. Habet autem haec aequalitas proportionalis latitudinem quandam pro magnitudine, multitudine ac varietate eorum, quae in exercitiis Societatis concurrunt. Extra quam si procedatur, fit injustitia, necessario reparanda; nisi socius expresse vel tacite excessum indulgeat ex amicitia aut gratitudine.

In divisione lucri facile est determinare modum, quando singuli socii aequa proportionem contulerunt pecunias, industriam, &c. aut communibus expensis negotiorum gestores aliaque necessaria conduxerunt: tunc enim secundum partes aequales constat esse faciendam divisionem, sic ut quanta fuerit pars capitalis a singulis apposta, tantum sit lucrum eorumdem cum proportionem. Sed quando unus confert pecuniam, alter operas, est

87. Quid Societas, & quomodo.

Lucrativa qualiter iniri solet.

88. Quid ad justitiam illius requiratur.

89. Lucri divisio qui facienda.

Præsertim dum unus pecuniam, res

tam, & eam, quae debetur, tradere in solum. Prout & datio in solum & permutatio est similis emptio, ejusque vim habet. Ipsaque debiti remissio est, pro qua accipitur jus ad pensiones a censuario praestandas. Immo Navarrus apud Castro Palao d. 6. p. 16. n. 8. existimat etiam stante Motu Pii V. posse per decretum saltem iudicis constitui census ex debito antea contracto. Quamvis consideratis Bullae verbis oppositum verius censeat Castro Palao supra.

84. De pecunia credita major est difficultas etiam seclusa Bulla Pii V. Nam Navarrus, Rodriguez, Salon & alii apud Castro Palao p. 22. §. 6. negant. Ipse autem hanc quidem sententiam consulit, & in foro externo secundum illum judicandum censet, ob fraudis & usurae praesumptionem; si tamen bona fides intercedat, fraudisque absit, probabilior censet, ex natura rei procedendo, affirmativam sententiam (pro qua refert Soto, Molina, Binsfeldum, Saa, Lessium) eo quod pecunia creditam possit institui emptio fundi, aliarumque rerum, adeoque & census, quantum est ex natura rei.

85. Res, ad quid tenentur censuaria, si censum emerit infra justum pretium? Resp. si Lex ad hoc irritans contractum minori pretio factum, indubie non valere quantum ad excessum pretii, adeoque pensiones qua parte illud excedunt esse restituendas. Valere nihilominus, qua parte justo pretio conformatur, contra Navarrum & alios censent plures Doctores non improbabiler: eo quod lex non intendat derogare contractui, nisi quatenus iniquus est, quando id clarius non exprimit. Nec debet aliquando utile vitari per inutile in actibus seu rebus inviduis. Pro quo etiam leges Hispaniae allegat Castro Palao d. 6. p. 22. §. 3. n. 5. Si vero non sit lex positiva irritans, contractus simpliciter est validus, sed ad aequalitatem reducendus. Unde consequenter ex pensionibus nil est restituendum, sed suppleto pretio compensandum interesse, si quod ex carentia justii pretii venditor est passus.

86. Res denique an census temporales vitalitii sint liciti? Resp. Aff. ita enim habet communis sensus & praxis Doctorum & timoratorum. Quam firmata desumpta, tum ex eo, quod ibi sit vera emptio juris pretio aestimabilis, scilicet ad pensiones seu fructus incertos, cum periculo damni, & opposita spe lucri: tum a fortiori ex censibus perpetuis, qui non extinguuntur, nisi restituta sorte; cum tamen vitales finitio termino per se cessent. Pretium autem horum censuum statuitur cum ordine ad qualitatem seu aetatem personarum, ut annue pendatur nummus interdum octavus, interdum decimus.

An ex pecunia credita.

Ad quid tenentur censuaria.

An census vitalitii sint liciti.

alter operas
contulit.

90.
Primus mo-
dus.

res difficilior, in cuius explicacione non conveniunt Doctores, saltem quoad modum loquendi.

Res exemplo fiet manifestior. Ponamus unum socium contulisse trecenta scuta seu 900. florenos, alterum industriam seu operas, quae emergunt seu conducuntur 300. florenis: capitale seu sortem tota censenda est 1200. florenosum. In fine anni divisio iuste instituenda est hoc modo. Si tunc reperitur capitalis pecuniarum esse 1600. florenorum, is qui contulit operas adeoque quartam partem capitalis, debet extrahere quartam partem lucri una cum valore partis in capitale quoad aestimationem collatae, adeoque pro hac 300. pro lucro 120. florenos, relictis alteri socio 1200. florenis. Alioquin is qui contulit operas, necessarii illas semper perderet, salvo manente alteri suo capitali. Sicque ex hac parte esse similis Societas ei, quae Leonisa dicitur, & improbat L. 29. ff. Pro socio, qua unus, lucrum, alter solus damnum sentiret, quod proinde socium foret nactus quasi Leonem (ut ex Apologo refert Dionysius Gothofredi in *Notis Marginal.*) communem ex venatione praedam sic dividendam cum vulpe, ut sibi ferme totam retineret, vulpi vix minimam partem concederet. Quod confirmatur: quia si uno conferente 900. altero 300. Florenos, hic suos communi consensu expendisset in conductione operarum tanti valentium, alter in alios contractus lucrativos, indubie deberet hic in fine anni habere praeter lucrum alios 300. uti alter suos 900. Idem igitur est in praesenti. Alias aperte foret inaequalitas. Unde consequenter si in Societate lucrum isto anno non obigerit, sitque ideo capitale ipsius pecuniae post annum 1200. is qui intulit pecuniam extrahet 900, is qui operas 300. Si damnum obvenerit, sitque adeo capitale pecuniae v. g. 800. florenorum, is qui pecuniam contulit, extrahet 600. qui operas 200.

91.
Secundus
modus.

Alius adhuc posset dari modus iuste ineundi contractum Societatis, non computando hinc quantitatem pecuniae, istinc pretium operarum, indeque pariter conflando integram sortem, sed considerando praesens ea quae singulis pereunt, & carenus cum proportione divisionem faciendo v. g. si quis ex capitali 2000. florenorum annue potens mediante censu habere 100. florenos eos tribuat personae industriae ad lucrandum, pereunt ei 100. floreni annuatim, & quia capitale exponitur periculo, si negotiatio non succedat, hoc ipsum periculum quoque aestimabile est, ponamus alios 100. florenis, quos alioquin deberet dare asscuratori, cumque periculum in se recipiat, potest illos aestimare tamquam sibi pereant, sic & universim ei pereant in

aestimatione 200. floreni. E contra alteri conferenti operas equivalentes 200. florenis, ipsae semper pereunt, adeoque censendi sunt utriusque aequaliter perire 200. Hoc pacto inita Societas facit, ut servata aequalitate lucrum in fine anni aequaliter dividatur, salvo uni manente capitali 1000. florenorum. Ita Lessius sup. & ferè coincidit quoad rem explicatio *VViggers cap. 7. dub. 6.* tamen hic paulò aliter, aliamve satis solidè considerationem ineat.

Solemnis restat controversia de contractu triplici (ut vocant) Societatis, in quo nempe praeter contractum Societatis est contractus asscuracionis sortis, & certi lucri. Potestque hic contractus triplex iniri, partim successivè, idque vel cum eodem socio, vel diversis non sociis, partim simul seu sub idem tempus. Primum enim duo v. g. ineunt contractum Societatis ad lucra & damna, in quo Petrus pecuniam ponit, Paulus industriam. Secundò ineunt contractum asscuracionis: quia cum ex vi contractus Societatis si pecunia deposita pereat, tota pereat deponenti, Petrus deponens rogat Paulum, ut ipse sortem asscuret, & ne hoc sit molestum offerit tria vel quatuor in centum, Paulus autem inito jam contractu asscuracionis, & accepto pro ea obligatione pretio, vicissim rogat Petrum, ut eum quoque liberet à molestiis reddendi rationes in Societate, & accipiat certum lucrum pro incerto, v. g. sex in centum, sive negotiatio bene succedat, sive malè. Et hic tertius contractus est asscuratio lucri, seu venditio sperati majoris pro certo minori.

Porò non apparet dubium, quin hi contractus separatim & cum diversis iniri sint liciti: cum & Societas ipsa sit licita, & ea licità possit à tertio per se suscipio periculi, ut pro pretio, quo suscipio ista aestimabilis est, ac denique quarto vendi spes lucri majoris, quanti ipsa prudenter aestimabilis est.

Ex quo in primis aperte sequitur contra *Sazo de Iustit. l. 6. q. 6. a. 2.* iuste quoque eosdem contractus iniri cum eodem, & quidem socio, saltem successivè seu ex intervallo temporis. Non enim apparet ratio aliter hic sentiendi, cum impertinens sit ista distinctio personarum. Neque verum est, tunc cessare Societatem, & succedere rationem mutui: dominium enim pecuniae non transit in socium postea asscurantem & periculum subeuntem, sed manet penes eum, qui ipsam contulit, ut si fuisset asscuratio facta à tertio. Sicuti quoque potest cum commedatario & depositario conveniri, ut penes eos sit periculum rei depositae vel commodatae, cuius tamen neuter est dominus. Neque etiam posset alter socius ista pecuniam ad libitum uti, v. g. ad dotandam filiam, sed ad finem negotiationis; nisi permittente eo, qui contulit,

92.
Contractus
triplex qua-
liter inae-
qualis.

Potest indi-
bit iniri so-
cietatem cum
alio socio.

93.
Inimè est
cum eodem
et si socius
succedat.

tulit, qui tali casu censeretur consentire in mutuum; ex quo tamen ratione lucri certo cessantis posset tantumdem obtinere.

94. Qualiter non solum explicite sed & implicite cum eodem simul inatur.

Deinde sequitur etiam licite hos tres contractus iniri simul seu dependenter ab invicem, idque vel explicite juxta modum pra'allegatum, vel implicite, v. g. juxta formulam sequentem (quam in Italia & Antverpia variis linguis circumferri solitam refert & adfert Lessius c. 25. dub. 3. n. 30.) Ego infra scriptus confiteor hoc meo chirographo me accepisse à Tuto mille aureos, ut in impendam legitima negotiationi: & loco incerti lucri majoris, quod illi ex hac negotiatione possit competere, promitto me illi datum 6. & 1/2 in centum quotannis, & ejusdem summa periculum praesturum.

95. Tam variis non improbabilitate damnans tamquam esse usurarium.

Nihilominus nisi passim approbant.

Ratio.

Affinem formulam habent Consuetudines Antverpienses recentius compilatae parte 4. de Contractibus. Tr. 1. art. 10. quam inde transcribit Anselmo in Triboniano Belgico c. 46. §. 2.

Hunc contractum, sive expressè & formaliter, sive implicite & virtualiter triplicem, velut illicitum & usurarium, damnant varii graves Doctores Cajetanus, Bannez, Sylvius & alii. Sed approbant Molina, Lessius sup. (qui multorum etiam antiquorum verba refert) Bonacina, Malderus, Viggers & alii Doctores Recentiores passim: quorum auctoritas non leve huic Doctrinae probabilitatis pondus conciliat. Quae etiam probatur satis efficaciter ex eo, quod in isto triplici contractu possit servari aequalitas, si ineat successivè, aut cum diversis; ergo etiam si ineat cum eodè socio & simul: quae enim inita cum diversis & successivè iusta sunt, etiam sunt talia inita cum eodem, si hic sponte sic contrahere cupiat.

Neque ex illo capite apparet satis aliqua iniquitas ex natura rei. Quod enim obicitur, societatem, ne sit leonina, exigere commune periculum damni, ut communem spem lucri, verum est, quantum est ex vi societatis, vel nisi socius justo pretio periculum redemerit: non enim verè, quin interveniente assecurationis contractu periculum damni debite compensandum excludatur. Tamen per assecurationem datam à socio non generetur perfecta securitas capitalis: cum sapè sinistra fortuna alicui faciat, ut non obstante assecuratione alter patiatur jacturam capitalis.

96. Qui differat à mutuo.

Quod praeterea obicitur contractum illum triplicem non differre à mutuo; falsum est. Socius enim manet dominus pecuniae (quae ad societatem spectare censetur) una cum socio: uti & pro rata sortis collatae sit dominus mercium in locum pecuniae succedentium. Unde si arcam communem retinens fiat impotens, is qui pecuniam contulit, potest agere de communi capitali dividendo, & juxta proportionem quantitate collatae partem sibi tamquam dominus vindicare ante creditores

Herincx Sum. Theol. Pars III.

etiam hypothecarios, saltem si debita non sint contracta nomine communi. Similiter si pecunia sit furto sublata, potest eam tamquam dominus sibi socioque vindicare ubicumque extet.

Quod denique obicitur Sixum V. Extrav. Detestabilis hunc triplicem contractum damnasse tamquam usurarium, falsum est. Nam Pontifex solum damnavit societatem; in qua omne periculum & damnum rejicitur in accipientem contra aequalitatem & justitiam societatis, adeoque noluit prohibere vel reprobare contractus, quos Doctores Classici passim probabant, sed solum injustos & ab eis reprobatos; ut satis colligitur, tum ex ipso contextu Bullae, tum ex praxi etiam post Bullam in Italia vigente, tum ex declarata per Cardinales Toletum & S. Severinae Compositores Bulla mente Pontificis, apud Comitolum l. 3. Respons. Moral. q. 12. n. 8. Videri etiam potest Reginaldus l. 25. n. 400. Azorius To. 3. p. 3. l. 9. c. 3. In ista autem non est societas dum non ejus vi, sed ratione accedentis jura contractus assecurationis (quem jure communi licitum Pontifex non vetuit contractui Societatis addi, ut ex decisione Rotae apud Farinacium patet teste Bonacina disp. 3. q. 3. p. 11. num. 2.) auferretur à socio periculum sortis. Immo hoc ipsum periculum assecuratus ex parte sustinet, dum ipsum parte lucri sperati redimit; ut si redimeretur à tertio. Quare etiam damnum est particeps: dum incertum majus certo minori (quod in carentia partis lucri consistit) redimit.

97. Extrav. Sixti V. explicatur.

Reginaldus.

Aliter dici posset cum Maldero Tr. 5. c. 2. dub. 9. & aliis; Pontificem non damnare talem contractum tamquam ex se, seu ex natura rei usurarium & illicitum, sed ob periculum injustitiae (quod frequenter subesse potest, si pecunia non detur impendenda verè negotiationi, aut spes lucri deductis per duplicem adjunctum contractum detrahendis non sit tanti valoris) incundum post hac seu de cetero & usurarium (cujusmodi particulis utitur) jure positivo prohibere, tamquam deinceps illicitum, & praesumptione fori externi usurarium. Lex autem ista positiva non fuit in Belgio promulgata (cum tamen Pontifex velit illam promulgari in singulis Provinciis) aut ulu recepta: quin immo ne quidem videtur fuisse ad usum redacta in Italia, in qua maxima viget & viguit ista contrahendi forma, ut Doctores varii testantur.

98. Altera responsio.

99. Corollarium.

Hinc colligitur triplicem similiter contractum posse iniri cum rusticis circa animalia, v. g. oves pascendas, ut ipsi periculum in se suscipiant, & quotannis aliquid certi pro fructibus solvant: eodemque modo potest id fieri in rebus quibusvis aliis, modò semper spes fructuum tanta sit, quae judicio prudentum aequivaleat oneribus

buss alteri impositis. Neque est necesse, ut rudiores intelligant subtilitatem eorum contractuum: sufficit enim si implicite illos intendant, dando mercatori pecuniam cum animo lucrandi licito modo, eo scilicet, quo alij licite celebrant tales contractus lucrativos, & ut mercator eodem modo pecuniam accipiat.

100.
An hac via possint omnes usura palliari.

Porro hinc non sequitur posse tali modo palliari omnes usuras. Nam omisso exorbitanti nimium lucri usurariorum excessu, non possunt ipsi ceteri pecunias suas dare ad societatem: cum sciant se illis dare, qui non impendent negotiationi. Non

ineunt etiam contractum assecurationis: cum se ipsos assecurent accepto pignore. Emptio quoque lucri certi minoris pro spe incerta majoris non habet locum: cum in mutuariis non negotiaturis nulla sit spes lucri. Unde patet triplicem hunc contractum debere iniri cum negotiatore, pecuniamque vera negotiationi impendendam esse: ceteri enim sunt steriles ad faciendum ex ea lucrum, ideoque spes lucri vana nec vendibilis est; sicut si semen esset commissum agro prorsus sterili, spes inde securitatis nullis, uti vana, sic non esset vendibilis.

DISPUTATIO QUINTA.

De Locato-conducto, Emphyteusi, & reliquis Contractibus.

QUESTIO I.

De Locatione & Conductione.

1.
Quid Locatio-conductio.

LOCATIO-CONDUCTIO est contractus, quo usus aut fructus rei cum mercede commutatur. Includit proinde locationem, quae est concessio usus aut fructus rei pro mercede; & conductionem, quae est concessio mercedis pro eodem usu seu fructu: ut proinde consistat inter duos, sitque ex parte unius locatio, ex parte alterius conductione. Sub re etiam intelligitur persona, quae, etsi libera sit, ratione operarum locari-conduci potest, etsi non vendi. Praeterea sub re intelligitur, tum mobilis, tum immobilis. Immo etiam iura ad redditus, decimas, veigalia, beneficia &c. locari-conduci possunt.

Qua ejus materia.

Quis finis.

Fit autem locatio ad usum vel fructum rei, fructus omnes pariter cedant conductori, v. g. dum elocatur ager, vinea, pomarium &c. Interdum usus tantum, v. g. dum elocatur domus; equus &c. Quamquam etiam tunc non sit merus usus, sed potius usufructus, quatenus conductor potest rem locatam sublocare ad similem usum *L. Nemo 6. C. de Locato & Conducto.*

2.
An artifex pro altero laborans censatur locare operam.

Potes, an artifex pro altero laborans censatur locare operam, an potius vendere alteri ipsum artefactum? Cujus quae sit utilitas patet in casu, quo ex venditione deberetur tributum. Resp. ex *L. convenit ff. de contrah. empr.* esse venditionem, quando materia simul traditur ab artifice, v. g. si de suo argento scyphum pro altero conficiat: alias esse locationem, si alter materiam subministrat. Excipe, quando artifex domum, etiam materia à se submi-

nistrata, in fundo alterius aedificat: cedit enim tamquam accessorium domino soli seu fundi, quod inaedificatur, sic ut ex parte architecti sit solum locatio operarum. *L. Sabinus ff. eod.*

Est autem Locatio-conductio Contractus Emptioni-venditioni affinis, videlicet ferè regulis consistit. Unde & solo consensu perficitur, sic ut non sit fas rescilire, etsi aliud non intervenierit; nisi mens contrahentium fuerit, ut scripto contraheretur. Distinguitur tamen ab Emptione-venditione, quod per hanc transferatur dominium rei, secuta traditione, non per locationem, per quam aliquid solum datur ad usum vel fructum. Praeterea in emptione debet pretium consistere in numerata pecunia: in locatione potest interdum (ut varii Jurisperiti etiam Nonnellos tradunt) merces consistere in pecunia licet dicta, sive etiam in aliis rebus fungibilibus, *L. Si Nles 21. C. de locat. & conduct.* Similiter in locatione agri fruendi, mercedis loco rectè pars aliquota fructuum assignatur locatori, ut patet in colonis partibus *L. 25. §. Vis major ff. Locati-conducti.* Ordinariè tamen consistit merces in pecunia numerata.

Parit hic contractus in Conductore, non quidem jus in re, sed tantum jus ad rem, seu actionem (quae dicitur conducti seu ex conducto) in personam locantem, quae manet conductori obligata. Immo & in heredem, intellige universalem, qui mirum factum & jus defuncti repraesentat, *arg. L. 59. ff. de reg. juris;* sic ut hujus contractus ipsum reneant *L. 49. ff. de obl. & act.* Aliud est de successore singulari, v. g. cui domus locata est testamento legata; quem defuncti factum non stringit, velut cujus personam aut jus non repraesentat. Ita *Zoesius in ff. Locati-conducti n. 40.*

Si domus locata vendatur, potior est emptor (idemque est de usufructuario; cujus

Qui diffi- rat Locati- condictio à venditione.

Quam actionem pariat in conductore.

An etiam in successorem locatorem.

An conductor de jure